

виражається не тільки у співпраці, а й у впливі Головних управлінь юстиції на діяльність органів місцевого самоврядування та органів правосуддя. Значну роль тут відіграє нормативно-правове забезпечення органів юстиції, яке постійно удосконалюється та наближається до євростандартів.

Література.

1. Про внесення змін до Закону України Про судустрій України Закон України: від 21.06.2001. – Офіц. вид. – К.: Відомості Верховної Ради, 2001. – № 40. – С. 22.
2. Про затвердження Положення про Державну реєстраційну службу України Указ Президента України: від 06.04.2011. – Офіц. вид. – К.: Офіційний вісник України, 2011. – № 28.
3. Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України Указ Президента України: від 06.04.2011. – Офіц. вид. – К.: Офіційний вісник України, 2011. – № 28.
4. Про затвердження положень про територіальні органи Міністерства юстиції України Наказ Міністерства юстиції України від 23.06.2011. – Офіц. вид. – К.: Офіційний вісник України, 2011. – № 49.
5. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади Указ Президента України: від 09.12.2010. – Офіц. вид. – К.: Офіційний вісник України, 2010. – № 94.
6. Про реформування органів юстиції Наказ Міністерства юстиції від 25.01.2007. – Режим доступу: <http://govuadocs.com.ua/docs/index-2386309.html?page=7>.
7. Про систему органів юстиції Постанова Кабінету Міністрів України: від 30.04.1998. – Офіц. вид. – К.: Офіційний вісник України, 1998. – № 18.
8. Проект Закону України Про органи юстиції // [Електронний ресурс]: законопроект від 21.09.2004. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=2152&skl=5.
9. Федькович О.В. Роль органів юстиції України в організації та забезпеченні правосуддя /О.В. Федькович // Право України. – 2004. – № 10. – С. 22–24.

УДК 353:332.142.6

Ігор Парфьонов

ІНСТРУМЕНТИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЧНИХ ЦІЛЕЙ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Стаття присвячена дослідженню проблеми ефективного інструментального забезпечення реалізації завдань державної екологічної політики за інтегрованим підходом. Наведено теоретичне обґрунтування інструментального конструкту та представлено практичні аспекти його використання на прикладі Кіровоградської області.

Ключові слова: екологічна політика, регіональна екологічна безпека, екологічний ризик, прогнозування, інструменти.

© Парфьонов І.В., 2013.

➤ На сьогодні завдання забезпечення екологічної безпеки вирішуються в основному шляхом реалізації спеціальних програм охорони навколишнього природного середовища, виробничої природоохоронної діяльності (локальні очисні споруди), які дещо знижують антропогенний тиск, проте не вирішують проблему екологічної безпеки життєдіяльності людей на територіях промислово розвинутих регіонів. Відомча розпорошеність екологічного захисту, вкрай низький рівень інвестування в дану сферу посилюється ще й тим, що виробниче обладнання на підприємствах-забруднювачах застаріло настільки, що складно стало підтримувати технологічну дисципліну (збільшилась кількість аварій з викидами забруднюючих речовин з перевищенням норм ПДК) – все це передумови погіршення екологічної ситуації в Україні, що проявляється через ознаки екологічної депресивності територій.

Нова державна екологічна політика України за інтегрованим підходом, що визначається Законом України «Про основні засади (Стратегію) державної екологічної політики на період до 2020 року» та Національним планом дій з охорони навколишнього природного середовища (НПД) на 2011–2015 роки, потребує і нових інструментів та механізмів підтримки й впровадження: забезпечення доступу до екологічної інформації; участі громадськості в процесі прийняття рішень, що стосуються довкілля; оцінки впливу на довкілля проектів (ОВНС); стратегічної екологічної оцінки (СЕО) політик, планів і програм; регулярної звітності, що базується на показниках. Запровадження зазначених інструментів у стратегії регіонального розвитку та практику діяльності органів регіональної влади потребує розроблення науково-обґрунтованої технології їх імплементації в поточну діяльність. Адже перед нами – прогнозний документ на період до 2020 року, і саме від здатності управлінців до прогнозування та адекватного урахування його результатів залежить те, як цей документ буде реалізовано на практиці.

У цьому аспекті слід наголосити на важливому документі, який регулює відносини, що виникають при розробленні та затвердженні стратегічних планів територіального розвитку і комплексних територіальних програм соціально-економічного розвитку – Модельний закон про стратегічну екологічну оцінку, прийнятий на 36 пленарному засіданні Міжпарламентської Асамблеї держав-учасників СНД у травні 2011 року (Постанова № 36-7 від 16 травня 2011 р.).

➤ Значне місце у вирішенні окресленої проблеми належить теоретичним та інструментально-методичним розробкам регіонального характеру екологічної безпеки науковців О. М. Адаменко, Б. В. Буркинського, О. О. Веклича, Н. О. Зоріної, З. В. Герасимчук, А. Б. Качинського, В. С. Кравціва, А. І. Костяєва, В. В. Маслакова, Н. В. Назаренко, В. М. Трегобчука, Ю. Ю. Туниці, О. В. Харламова, С. К. Харічкова, І. Ф. Хіцкова, В. М. Шмандія та інших науковців, зокрема, науковому методу прогнозування трансформації екологічної ситуації на окремих територіях під комплексним впливом природних і техногенних факторів та планування управлінських дій із забезпечення природоохоронної діяльності в системі ризиків. Як вірно зазначають вітчизняні науковці, не може бути ефективною система екологічної безпеки, навіть за умов достатньої науково-технічної та інституціональної забезпеченості, якщо її інструменти не працюють на регіональному рівні.

Узагальнення теоретичного доробку і вітчизняного досвіду реалізації стратегій стійкого розвитку на різних системних рівнях управління екологічною безпекою

(проведеного автором у попередніх публікаціях), дозволяє наголосити на доцільності використання підходу, розробленого О. М. Туром [9], щодо формування і реалізації стратегії екологічної безпеки на регіональному рівні з урахуванням національних особливостей соціально-економіко-екологічного розвитку та організаційно-правового забезпечення процесів формування й реалізації стратегії. Так, використовуючи доробок вітчизняного науковця, можна зазначити, що такий інструмент реалізації регіональних цільових програм екологічної безпеки, як екологічне прогнозування, має високий рівень наукового обґрунтування і доцільний до практичного використання.

У даній статті пропонується наукове обґрунтування системи інструментального забезпечення формування та реалізації стратегічних цілей регіональної екологічної безпеки, що складається з чотирьох блоків, об'єднаних цільовим призначенням: екологічне прогнозування; оцінювання екологічного ризику територій як індикатору екологічної безпеки; екологічне зонування та визначення комплексу дій з забезпечення екологічної безпеки на території кожної зони; екологічне програмування; проектування управлінських рішень.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні інструментального конструкту вирішення стратегічних завдань екологічної безпеки на регіональному рівні.

Оцінка впливу на довкілля (ОВД, у вітчизняному законодавстві – ОВНС – оцінка впливу на навколишнє середовище) – це процес оцінки ймовірних наслідків промислової діяльності для довкілля та здоров'я людей на етапі планування (проектування) такої діяльності (ОЕСД, 1992) [10]. ОВД є обов'язковою процедурою та одним з ключових елементів попередження забруднення довкілля в усіх розвинених країнах світу, міжнародних фінансових установах. Проте, практика проведення ОВНС в Україні свідчить, що процедура екологічної оцінки поки що не супроводжує всі стадії інвестиційного проекту, починаючи від його проектного задуму до реалізації, як це усталено у світовій практиці. Як правило, ОВНС в Україні – це окремих розділ до проектної документації. Тобто, оцінка впливів розпочинається тоді, коли рішення щодо впровадження певної господарської діяльності вже фактично ухвалене і земельна ділянка під будівництво – відведена. ОВНС не передуює прийняттю рішення, не є його складовою, а здійснюється, здебільшого, постфактум.

На думку експертів [1], в Україні відсутня ефективна система оцінки впливу на довкілля потенційно небезпечних для довкілля запланованих промислових проектів (видів діяльності). У минулому головну роль в оцінці можливих екологічних наслідків відіграла державна екологічна експертиза. Із набранням чинності у 2011 році Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» [8] державна екологічна експертиза була практично скасована. Чинна система регулювання містобудівної діяльності, включаючи ОВНС як етап проектування, не може забезпечити оцінку та попередження екологічних наслідків небезпечних видів господарської діяльності та має ряд недоліків.

12 квітня 2012 року Мінприроди оприлюднило проект Закону України «Про оцінку впливу на навколишнє середовище» [7]. Запропонований підхід відповідає європейському підходу до оцінки впливу на довкілля: а) ОВД розглядається як процес і передбачає всі основні етапи; б) запропонована процедура створює адекватні можливості для врахування думки громадськості – пе-

редбачено створення публічно доступного Єдиного реєстру, який би містив усі необхідні документи: від заяви про наміри до матеріалів ОВНС.

Стратегічна екологічна оцінка (СЕО) є інструментом врахування екологічних наслідків для вчасного їх уникнення чи пом'якшення, під час прийняття стратегічних управлінських рішень, при розробці документів, які містять політичні та/або програмні засади державного, галузевого (секторального), регіонального та місцевого розвитку. Впровадження СЕО передбачається Стратегією та НГД до 2015 року.

Метою СЕО є забезпечення сумісності проектів, планів розвитку, програм, політики з пріоритетною вимогою безпеки навколишнього середовища. СЕО закладається в основу процесу планування, який використовується для прогнозу, аналізу і тлумачення суттєвих впливів очікуваної діяльності на довкілля. СЕО розробляється та узгоджується з громадськістю, шляхом слухань або в інформаційних повідомленнях, з метою запобігання або мінімізації несприйняття населенням рішень, що плануються. Одночасно стратегічна екологічна оцінка допомагає оцінити реальний потенціал ресурсів, максимізувати вигоди від накресленої діяльності, передбачає процес, який може: змінити і поліпшити проект спланованої діяльності; забезпечити ефективне використання ресурсів; поліпшити соціальні аспекти передбаченої діяльності; визначити заходи щодо моніторингу та управління впливами; сприяти прийняттю обґрунтованих рішень [6].

Удосконалення методів управління екологічно безпечною господарською діяльністю реалізується шляхом попереджувальних (екологічний аудит) та відновлювальних (екологічне страхування) заходів, що ґрунтуються на управлінні ризиком господарської діяльності економічних суб'єктів регіону.

Екологічне страхування є одним з видів страхування цивільної відповідальності власників або користувачів об'єктів підвищеної екологічної небезпеки у зв'язку з ймовірним аварійним забрудненням ними навколишнього природного середовища та спричиненням шкоди життєво важливим інтересам третіх осіб, яке передбачає часткову компенсацію шкоди, завданої потерпілим. Необхідно розробити та впровадити методіку проведення оцінки ризиків та загроз, зумовлених експлуатацією екологічно небезпечних об'єктів, обчислення страхових тарифів відповідно до визначеного рівня ризику. Надзвичайно важливим є створення ринку послуг екологічного страхування та заснування страхових компаній, здатних забезпечити надійний механізм страхування [2].

Елементами оцінки ризику є: виявлення небезпеки; визначення критеріїв безпеки людини і екосистеми регіону з точки зору факторів впливу; оцінка реального впливу факторів ризику на довкілля; повна характеристика ризику, що обумовлює відповідний методичний інструментарій аналізу екологічної безпеки господарської діяльності в регіоні [3].

Необхідною умовою формування екологічно безпечної господарської системи регіону є комплексна оцінка стану території, основними критеріями якої є рівень навантаження екологічного пресу на довкілля та величина сукупного ризику впливу потенційно небезпечних об'єктів.

Державною службою України з надзвичайних ситуацій розроблено проект Концепції управління ризиками надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру, де вперше наголошується на створенні державної системи нормування ризиків. «Нормування ризиків є спеціально організованою нормативно-правовою діяль-

ністю з розроблення і затвердження норм техногенної і природної безпеки, правил і регламентів господарської діяльності, які визначаються на основі значень ризику в межах прийнятних значень. Нормування є тим засобом, який встановлює у державі межі допустимості техногенної діяльності та границі захисту від небезпечних природних явищ. Нормативи ризиків мають утворювати критеріальну основу для механізмів регулювання техногенної та природної безпеки» [4].

Оцінювання екологічного ризику, що є критерієм екологічної безпеки регіонів, є основою прийняття управлінських рішень щодо рівня прийнятного ризику в регіоні, рівень якого у кожному окремому випадку встановлюється самостійно, залежно від власних економічних можливостей, соціально-економічної та екологічної ситуації. Прийняття такого рішення попередньо узгоджується з місцевою владою і обговорюється з громадськістю. Цей рівень прийнятного ризику для регіону є тою величиною, що визначає обґрунтованість дій громадськості та управлінських рішень влади в даному регіоні.

Аналіз факторів екологічної небезпеки в техногенно-навантажених регіонах України проявив необхідність використання трьох груп критеріїв для оцінки екологічного ризику в регіоні: сумарні натуральні і умовні показники, що характеризують рівень техногенної дії підприємств регіону; сумарні комплексні та інтегральні показники екологічної небезпеки регіонального промислового виробництва; питомі показники нормативного і фактичного екологічного навантаження на основних реципієнтів дії.

Представлена система критеріїв, що охоплює локальний і регіональний рівні дозволяє: робити оперативний аналіз і прогноз екологічної безпеки регіонального промислового комплексу і самого регіону як єдиної техно-соціо-природної системи; здійснювати порівняльний аналіз міри екологічної безпеки регіонів; визначати найбільш небезпечні для регіону види техногенної дії; виявляти для кожного регіону «критичні» групи реципієнтів.

Так, для оцінки екологічного ризику на території Кіровоградської області було проведено аналіз розташування за районами області об'єктів першого-третього класів небезпеки та розраховано показник інтегрального екологічного навантаження на територію (табл.1) з метою прогнозу виникнення небезпечних ситуацій. Отримана інтегральна оцінка дає можливість не тільки досліджувати явища безпеки/небезпеки, а й проводити статистично коректні порівняння.

Управляти системою екологічної безпеки на регіональному рівні неможливо без комплексного вивчення території з різним рівнем техногенного навантаження. Неможливо вирішувати завдання управління, оперуючи розрізненими даними за елементами і компонентами ареалів різного рангу техногенного навантаження з відповідно різним рівнем ризику виникнення НС. На наш погляд, рішення багатьох проблем управління регіональною екологічною безпекою знаходиться саме у сфері, що відноситься, насамперед до зонування, що включає науково обґрунтоване просторове розмежування територіальних об'єктів управління – районування.

Таблиця 1

Інтегральне екологічне навантаження районів Кіровоградської області

Район	Інтегральна екологічна небезпека
Бобринецький район	2,3/ км ²
Вільшанський район	1,7/ км ²
Гайворонський район	2,6/ км ²
Голованівський район	3,1/ км ²
Добровеличківський район	0,9/ км ²
Долинський район	1,4/ км ²
Знам'янський район	2,6/ км ²
Кіровоградський район	3,8/ км ²
Компаніївський район	1,1/ км ²
Маловисківський район	3,1/ км ²
Новгородківський район	1,3/ км ²
Новоархангельський район	2,8/ км ²
Новомиргородський район	2,4/ км ²
Новоукраїнський район	2,9/ км ²
Олександрівський район	3,2/ км ²
Олександрійський район	2,8/ км ²
Онуфріївський район	0,8/ км ²
Петрівський район	3,4/ км ²
Світловодський район	2,9/ км ²
Ульяновський район	2,1/ км ²
Устинівський район	2,2/ км ²

Ґрунтуючись на результатах оцінки інтегральної екологічної небезпеки було проведено екологічне зонування Кіровоградської області, за результатами якого чітко визначилися три групи районів з різним ступенем екологічної небезпеки.

1. Група районів з найменшою екологічною небезпекою (близько 1,5 балу/км²) – території, які на даний час мають низький рівень техногенного навантаження на одиницю площі та мають потенціал до відновлення екологічної стабільності. У Кіровоградській області до цієї групи

відносяться п'ять районів, які характеризуються сільсько-господарською спеціалізацією та незначною кількістю промислових підприємств переважно обробної промисловості (табл.2). Це території так званої екологічної норми, тобто задовільного екологічного стану, без помітного зниження продуктивності та стабільності екосистем.

Райони Кіровоградської області з найменшою екологічною небезпекою

Район	інтегральна екологічна небезпека
Добровеличківський район	0,9/ км ²
Долинський район	1,4/ км ²
Компаніївський район	1,1/ км ²
Новгородківський район	1,3/ км ²
Онуфріївський район	0,8/ км ²

2. Група районів із середнім показником екологічної небезпеки (від 1,5 до 2,5 балів/км²) – території, які на даний час мають значний, але не катастрофічний рівень техногенного навантаження на одиницю площі та за окремими показниками забруднення навколишнього сере-

довища перевищують допустимі межі. У Кіровоградській області до цієї групи відносяться також п'ять районів, які характеризуються значною кількістю промислових підприємств (табл.3).

Таблиця 3

Райони Кіровоградської області з середнім показником екологічної небезпеки

Район	інтегральна екологічна небезпека
Бобринецький район	2,3/ км ²
Вільшанський район	1,7/ км ²
Новомиргородський район	2,4/ км ²
Ульяновський район	2,1/ км ²
Устинівський район	2,2/ км ²

Це території, де внаслідок діяльності людини або руйнівного впливу стихійних сил природи в екосистемах на тривалий час виникли негативні зміни, що ставлять під загрозу здоров'я людини, збереження природних об'єктів і обмежують ведення господарської діяльності; потребують здійснення заходів щодо зниження техногенного тиску на довкілля, відновлення природних ресурсів.

3. Райони, які мають найвищі показники екологічної небезпеки (вищий за 2,5 балів/км²) – на території яких в результаті господарського освоєння виникли стійкі

негативні зміни в навколишньому середовищі та особливо високий ризик виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру. У Кіровоградській області до цієї групи відносяться одинадцять районів (табл.4). Це території, де внаслідок діяльності людини має місце зниження продуктивності і усталеності екосистем, що створює загрозу щодо подальшої деградації екосистем, погіршенню екологічних умов життєдіяльності людини; потребують здійснення на них заходів щодо упорядкування розміщення продуктивних сил, екологізації виробництв, відновлення природних ресурсів.

Таблиця 4

Райони Кіровоградської області з найвищими показниками екологічної небезпеки

Район	інтегральна екологічна небезпека
Гайворонський район	2,6/ км ²
Голованівський район	3,1/ км ²
Знам'янський район	2,6/ км ²
Кіровоградський район	3,8/ км ²
Маловисківський район	3,1/ км ²
Новоархангельський район	2,8/ км ²
Новоукраїнський район	2,9/ км ²
Олександрівський район	3,2/ км ²
Олександрійський район	2,8/ км ²
Петрівський район	3,4/ км ²
Світловодський район	2,9/ км ²

Проведений аналіз дозволив сформулювати практичні рекомендації органам влади щодо першочергових дій у межах регіональних цільових програм.

Екологічне зонування, прогнозування та програмування – це підґрунтя обґрунтованого визначення стратегічних цілей щодо екологічно безпечного розвитку регіону. Проте, для ефективної реалізації завдань державної екологічної політики за інтегрованим підходом з ураху-

ванням новітніх інструментів, необхідно є і нова методологія реалізації стратегічних цілей. Взавши за аналогію підхід М. Мінцберга до визначення поняття «стратегія» [5] в спосіб «комбінація 5П», відповідно до предметної сфери нашого дослідження, ми пропонуємо розглядати методологію реалізації стратегічних цілей регіональної екологічної безпеки за комбінацією «4П» – прогнозування – планування – програмування - проектування.

Логіка запропонованого підходу наступна. Проектування є виразом прогностичної функції управління. Прогностична функція державного управління полягає у передбаченні суб'єктом управлінської діяльності позитивного або негативного розвитку об'єкту управління залежно від обсягу інформації, якою володіє суб'єкт. Прогноз містить у собі гіпотезу, ймовірність набуття певних результатів. Дія прогностичної функції пов'язана, насамперед, з передбаченням змін у системі органів державного управління, моделюванням поведінки політичних лідерів, прогнозуванням наслідків рішень, що приймаються. Проектування полягає в обґрунтуванні сукупності засобів, що допомагають розв'язати поставлені завдання і проблеми, досягти визначеної мети. Ці засоби фіксуються у двох формах: як система параметрів проектного об'єкта та їхніх кількісних показників; як сукупність конкретних заходів, що забезпечують реалізацію проектованих показників та якісних характеристик майбутнього об'єкта. Будучи формою вироблення і прийняття рішення, проектування є важливим елементом циклу управління, забезпечує реалізацію інших його функцій. Воно є попереднім відтворенням дійсності, створенням прототипу передбачуваного об'єкта, явища чи процесу за допомогою специфічних методів проектного менеджменту.

✎ Висновки та перспективи подальших досліджень. З метою доведення ефективності запропонованого конструкту інструментального забезпечення вирішення стратегічних завдань екологічної безпеки на регіональному рівні, його практична дієвість була апробована на прикладі Кіровоградської області. Зокрема, проведено оцінку ризику екологічної небезпеки, що дозволило обґрунтувати схему екологічного зонування території Кіровоградської області за показником інтегральної екологічної безпеки. Проведений аналіз дозволив сформулювати наступні практичні рекомендації органам публічної влади щодо стратегічних цілей регіональних цільових програм:

- для районів з напруженою екологічною ситуацією (низький рівень техногенного навантаження на одиницю площі та потенціал до відновлення екологічної стабільності) – адаптивна стратегія забезпечити розвиток інституційної бази переходу економіки регіону до екологічно відрегульованих показників розвитку через розробку спеціальних ресурсних режимів, доведених до детальних процедур і закріплених в нормативних актах як регламент дій суб'єктів природокористування;
- для районів із середнім показником екологічної небезпеки чи критичною екологічною ситуацією (значний рівень техногенного навантаження на одиницю площі та за окремими показниками забруднення навколишнього середовища перевищують допустимі норми) – проактивна стратегія – організувати систему технічного регулювання у сфері екологічної безпеки через упорядкування певним чином сукупності об'єктів технічного регулювання, для кожного з яких визначити набір обов'язкових і добровільних вимог, форми оцінки відповідності цим вимогам, а також можливості їх скоординованого використання в даній і суміжних галузях;
- для районів, які мають найвищі показники екологічної небезпеки, чи кризовою екологічною ситуацією (стійкі негативні зміни в навколишньому середовищі та високий ризик виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру) – інсти-

туціональна стратегія – посилення регулятивних заходів через запровадження системи екологічного оподаткування Ecotax3.

Література.

1. Андрусевич А. О. Оцінка впливу на довкілля в Україні: вирішення проблеми по-європейськи / А. О. Андрусевич. – К.: РАЦ «Суспільство і довкілля». – 2011. – 112 с.
2. Бублик М. І. Страхування техногенних збитків – новий сегмент на ринку екологічно-го страхування в Україні / М. І. Бублик // Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: Проблеми економіки та управління. – 2009. – № 640. – С. 23–33.
3. Буянова М. Э. Риски развития макрорегионального хозяйства: выявление и регулирование: монография / М. Э. Буянова. – Волгоград: Изд-во ВолГУ, 2008. – 347 с.
4. Концепція управління ризиками надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру (проект) [Електронний ресурс] // Офіційний інформаційний портал ДСНС України. Режим доступу: http://www.mns.gov.ua/content/education_kurns.html.
5. Мінцберг Г. Зліт і падіння стратегічного планування / Г. Мінцберг; [пер. з англ. К. Сисоєва]. – К.: вид-во Олексія Капусти, 2008. – 412 с.
6. Модельний закон про стратегічну екологічну оцінку [Електронний ресурс] // Міжнародний документ від 16.05.2011 року. Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/997_011.
7. Про оцінку впливу на навколишнє середовище: проект Закону України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/media/files/materials.rar>.
8. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 № 3038 - VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 34. – Ст. 343.
9. Тур О. М. Методичні підходи до формування стратегії еколого-орієнтованого розвитку національної економіки / О. М. Тур // Механізм регулювання економіки. – 2010. – № 2. – С. 106–113.
10. Guidelines on Aid and Environment.No. 1.Good Practices for Environmental Impact Assessment of Development Projects. OECD, Paris, 1992.

УДК 342.733(47)

Юрій Решетніков

ДОСВІД РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА СВОБОДУ СОВІСТІ У СФЕРІ ОСВІТИ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Стаття присвячена аналізу основних організаційно-правових аспектів забезпечення у Російській Федерації реалізації права на свободу совісті та відносин державних і релігійних інституцій у сфері освіти.

Ключові слова: Російська Федерація, свобода совісті, державно-конфесійні відносини, правове регулювання,